

**მე-19 საუკუნის საქართველოში შემორჩენილი
წეს-ჩვეულებებისა და ამ ეპოქის პოლიტიკური
მოვლენების ანარეკლი ნიკოლოზ ბარათაშვილის
ეპისტოლურ მემკვიდრეობაში**
**Reflection of customs preserved in Georgia
in the 19th century and the political events of this epoch
in the epistolary legacy of Nikoloz Baratashvili**

ანა ახობაძე
Ana Akhobadze

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javahishvili Tbilisi State University
ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
Faculty of Humanities

საკვანძო სიტყვები: წეს-ჩვეულებები, პოლიტიკური მოვლენები,
ნიკოლოზ ბარათაშვილი, ეპისტოლე.

Key words: Rituals, political events, Nikoloz Baratashvili, Epistle.

ნებისმიერი მწერლის ლიტერატურული მემკვიდრეობის სრულყოფილი აღქმისათვის უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭება მისი პირადი ცხოვრებისა და შინაგანი განცდების გათვალისწინებას. ამგვარი ნიუანსები კი ყველაზე მკაფიოდ ეპისტოლურ ნიმუშებში იჩენს თავს. ამიტომ, მკვლევარს, რომელსაც გადაწყვეტილი აქვს, სრულფასოვნად შეისწავლოს მწერლის შემოქმედება და პიროვნება, აუცილებლად მართებს, სრულფასოვნად გაეცნოს ავტორის პირად წერილებსა და ჩანაწერებს.

XIX საუკუნის ქართული ლიტერატურა საკმაოდ მდიდარია ქართველ მწერალთა ეპისტოლური ნიმუშებით. ისინი მხატვრულ თქმულებებზე არანაკლები ინტერესით იკითხება. ამ ხასიათის ნაწარმოებებში ასახულია ავტორთა ცხოვრების სხვადასხვა ეტაპი, მათი სიხარული და სევდა, ზნეობრივი და მოიალაიეობიკივი პოზიცია, პირადული თუ საზოგადოებრივი საზრუნავი.

მიუხედავად იმისა, რომ ნიკოლოზ ბარათაშვილის პირადი ბარათები რაოდენობრივად ბევრად ჩამოუვარდება მე-19 საუკუნის სხვა მწერლების მრავალფეროვან ეპისტოლურ მემკვიდრეობას, ისინი არ კარგავენ დიდ მნიშვნელობას პოეტის ცხოვრებისა და მისი პიროვნების შესასწავლად. ნიკოლოზ ბარათაშვილის პირადი ბარათები განსაკუთრებულ ადგილს იკავებს მგოსნის შემოქმედებაში. ეპისტოლური ნაწერები რომანტიკოსი პოეტისთვის იყო ურთიერთობის, პრობლემების გაზიარებისა და საკუთარი პიროვნების შეცნობის საშუალება.

ჩვენამდე მოღწეულია ნიკოლოზ ბარათაშვილის 18 წერილი. ამ ბარათების ადრესატები პოეტის ნათესავები და ახლო მეგობრები არიან, სულ ექვსი ადამიანი. ნიკოლოზ ბარათაშვილის ჩვენამდე შემორჩენილი 8 წერილი გაგზავნილია პოეტის საყვარელი ბიძის, გრიგოლ ორბელიანის მისამართით. 4 წერილის ადრესატია მაიკო ორბელიანი, 3 წერილი შემოგვრჩა ზაქარია ორბელიანისადმი, ხოლო თითო-თითო წერილი მიწერილია მიხეილ თუმანიშვილის, ბაბაღე და ალექსანდრე საგინაშვილებისათვის.

ნიკოლოზ ბარათაშვილის ეპისტოლური მემკვიდრეობა მოიცავს 1831-1845 წლებს. პოეტის ბევრმა წერილმა ჩვენამდე ვერ მოაღწია, ამიტომ დღესდღეობით შეუძლებელია წერილების ზუსტი რაოდენობის განსაზღვრა. ჩვენამდე შემონახული ბარათები ინახება საქართველოს ხელნაწერთა ინსტიტუტში, ლიტერატურულ მუზეუმსა და ცენტრალურ არქივში.

ბარათების ნაწილი დაწერილია მხოლოდ ქართულად, ორი – რუსულად. რამდენიმე ქართულ ხელნაწერში შერეულია რუსული წინადადებები და სიტყვები. იმ წერილებში კი, რომლებიც შესრულებულია რუსულად, ჩართულია ქართული წინადადებები. მაიკო ორბელიანისა და ბაბალე საგინაშვილისადმი მიძღვნილ წერილებში არცერთი რუსული წინადადება თუ სიტყვა არ ურევია. რუსული ფრაზები მეტწილად ჩართულია გრიგოლ ორბელიანისადმი გაგზავნილ წერილებში. მიხეილ თუმანიშვილისადმი მიძღვნილი ეპისტოლე რუსულადაა დაწერილი. ზაქარია ორბელიანისადმი გაგზავნილი წერილები კი – რუსულ-ქართულად. ეს ყოველივე მოწმობს რუსული ენის უდიდეს გავლენას მე-19 საუკუნის საქართველოში.

საქართველო დიდი ტრადიციების მქონე ქვეყანაა. თავისი ხანგრძლივი ისტორიული ცხოვრების განმავლობაში ქართველმა ხალხმა შეიმუშავა ცხოვრებისა და ურთიერთობის თავისებური სტილი. ქართულ ტრადიციათა შორის საზოგადოების ცხოვრებაში დღემდე მნიშვნელოვან როლს ასრულებს სტუმარმასპინძლობის, ქორწინების, გლოვისა და სუფრის ტრადიციები. ტრადიცია ამოზრდილია ადამიანთა ყოველდღიური ცხოვრებიდან და ვინაიდან ეპისტოლური ჟანრი ძალიან ახლოს დგას ყოველდღიურ ყოფა-ცხოვრებასთან, ბუნებრივია, მასში ნათლად აისახება ის წეს-ჩვეულებები, რომლებიც ხალხშია გავრცელებული.

ნიკოლოზ ბარათაშვილის წერილები გვაძლევს ძალიან საინტერესო ცნობებს ძველი ქართული ტრადიციული ქორწინლის, სტუმარმასპინძლობისა და წმინდა ადგილების მოლოცვის რიტუალის შესახებ. ბარათებში ნიკოლოზი ბიძებს უყვება

თავისი დის, ეკატერინე ბარათაშვილის, ქორწილის ამბებს, რომლებიც გვიქმნიან წარმოდგენას მე-19 საუკუნის ქართული საქორწინო რიტუალისა და სტუმარმასპინძლობის ადათ-წესების შესახებ.

1844 წლის 15 აპრილს თავის ბიძას, ზაქარია ორბელიანს, ნიკოლოზი სწერს: „კატო დავნიშნეთ წარსულს კვირას რევაზ ერისთავზედ და ქორწილსაც საამაღლებლოს ვაპირებთ“... „დავით ერისთავმა სამაჟანკლოში ქორი გთხოვა და იმედი მაქვს, რომ ახალს მოყვრობას პატივსა სცემ!“ [XIX-XX საუკუნეების... 2011 : 151]. 1844 წლის 10 მაისს ნიკოლოზი კიდევ ერთხელ ახსენებს ბიძას დისშვილისათვის გასატანებელი სამაჟანკლოს თაობაზე: „დავით ერისთავმა, სიძის ძმამ, სამაჟანკლოში ქორი გთხოვა. ზაქარიაც, ხომ იცი, ამათ მაგისტანები დიდად მიაჩნიათ“ [XIX-XX საუკუნეების... 2011 : 154].

ძველი ქართული ტრადიციით, სამაჟანკლო იყო მაჟანკლის გასამრჯელო, რომელსაც იგი წყვილის შეუღლების ხელშეწყობისათვის იღებდა. ძველ დროში სამაჟანკლო ფულადი სახის იყო და მაშინდელი საზოგადოებისთვის არც ისე მცირე თანხას შეადგენდა. როგორც ჩანს, ეს ტრადიცია მე-19 საუკუნის საქართველოში ჯერ კიდევ ახსოვთ, თუმცა მას კატოს შემთხვევაში შედარებით სიმბოლური ხასიათი აქვს და პატარძლის ბიძას მხოლოდ ქორს სთხოვენ.

ქორწილის შემდეგ, 1844 წლის აგვისტოში, გაგზავნილ ბარათში ნიკოლოზ ბარათაშვილი ზაქარია ორბელიანს დეტალურად აღუწერს კატოს ქორწილის ამბებს. როგორც მონათხრობიდან ირკვევა, ქორწილი ქართული ტრადიციისამებრ საკმაოდ ხალხმრავალი ყოფილა და დიდხანსაც გაგრძელებულა. პატარძლის ნათესავებს სიძის ძმა ლევან ერისთავი თავადებით, აზნაურებით და იმერეთის მგალობლებით გზად მიჰგებებია. სასახლე და მოედანი ჭრაქებითა და მაშხალებით ყოფილა განათებული. ახალი არქიერი, კატოს დედამთილის ძმა, წულუკიძეც იქ ყოფილა და მგალობლები ჰყოლია მოყვანილი. გაღავნის კარებში დეკანოზი შეჰგებებიათ, შემოსილი და ჯვრით

ხელში. სტუმრებს მომღერლად იმ დროის ცნობილი ირანელი მომღერალი სათარა ჰყოლიათ წაყვანილი. ბარათაშვილი აღფრთოვანებაში მოუყვანია ამდენი თოფის სროლას, ხალხის სიმრავლესა და მათ შეძახილებს [XIX-XX საუკუნეების... 2011 : 157].

ამგვარი მასშტაბური ქორწილები მაშინდელი საქართველოსთვის ბუნებრივი მოვლენა იყო და ოჯახის კარგ მატერიალურ მდგომარეობასა და სტუმართმოყვარეობას უსვამდა ხაზს.

ზაქარია ორბელიანისადმი მიწერილი ბარათის შემდეგ აბზაცებში თავს იჩენს პატარძლის ქცევისა და მზითევის მიტანის ძველი ქართული ტრადიციები. როგორც ნიკოლოზი ბიძას უამბობს, მეორე დღეს კატო, ჩვეულების თანახმად, ქვეშაგებში იწვა და მხოლოდ მესამე დღეს ადგა. პატარძლის მზითევი გასინჯეს, კატოს მზითევის სიმდიდრეს მთელს ქართლში გაუთქვამს სახელი. მეოთხე დღეს დედამთილს, მამლებს, მულებსა და რძალს კატოსთვის ნიშნები მიურთმევიათ. „კარგი ნიშნებიც იყო,“ – აღნიშნავს ბარათაშვილი. არქიერი ებოში, ჭადრების ქვეშ გაშლილ კარავში, დაბანაკებულა. მას პატარძლისათვის საჩუქრად ღვთისმშობლის ოქროთი მოჭედილი ხატი მიურთმევია. ამგვარ დროსტარებაში გაუტარებიათ ხუთი დღე მაყრებს [XIX-XX საუკუნეების... 2011 : 158].

გარდა ძველი ქართული საქორწილო ტრადიციებისა, ნიკოლოზ ბარათაშვილის წერილებში შემორჩენილია სხვადასხვა რელიგიური დღესასწაულისა და ხატების მოლოცვის წეს-ჩვეულებები. ლხინისა და დროსტარების ამბების შემდეგ, იმავე 1844 წლის აგვისტოში, ზაქარია ორბელიანისადმი მიწერილ წერილში ბარათაშვილი ბიძას უამბობს მამასთან ერთად ალევობას, ანუ მარიამობის დღესასწაულზე, კატოს ოჯახში სტუმრობის ამბავს. როგორც ნიკოლოზი აღნიშნავს, საუცხოო ჯვარობა გამართულა. ქალები ცხენებით, საწვიმრებითა და ქოლებით ყოფილან წამოსულნი. სალოცავად ოსური სიმღერის თანხლებით ასულან. ერთი ღამე და დღე ძალიან კარგი დრო უტარებიათ.

ჯვარობის დღესასწაულის აღნიშვნა ასახულია ნიკოლოზ ბარათაშვილის სხვა წერილშიც. 1843 წლის 21 აგვისტოს ნიკოლოზი გრიგოლ ორბელიანს უყვება ამ დღესასწაულის შესახებ. ამჯერად ჯვარობაში იგულისხმება მარტყოფის ღვთაების მონასტრის ერთ-ერთი ქრისტიანულ-რელიგიური დღესასწაული – მამაანტონობა, იგივე ანჩისხატობა, რომელსაც ქართული მართლმადიდებლური ეკლესია 29 აგვისტოს (ძველი სტილით 16 აგვისტოს) აღნიშნავს. კნიაზი ალექსანდრე ჭავჭავაძე და მისი მეუღლე სალომე ორბელიანი მარტყოფში ყოფილან ჯვარობაზე. მათ თან ახლდნენ სავარსამიძის (ქარ-ბელაქნის გამგებელი, გენ.-მაიორი ლეონტი სავარსამიძე) ცოლი სიდონია სავარსამიძისა, სივრიჩის ცოლი (ორბელიანთა ქალიშვილი) და ბეზაკის ცოლი სოფიო. როგორც წერილები ცხადყოფს, ჯვარობის დღესასწაული საკმაოდ გავრცელებული ყოფილა მაშინდელ საქართველოში და მას წარჩინებული ოჯახების წევრებიც ხშირად ესწრებოდნენ.

თამამად შეიძლება ითქვას, რომ ნიკოლოზ ბარათაშვილის პირადი ბარათები წარმოადგენს მე-19 საუკუნის პირველი მეოთხედის საქართველოს პოლიტიკური და საზოგადოებრივი ცხოვრების მნიშვნელოვან ფაქტს, ეპოქის მნიშვნელოვან დოკუმენტს. იმ პერიოდში, როცა ნიკოლოზ ბარათაშვილს მოუწია მოღვაწეობა, საქართველო მძიმე პოლიტიკურ მდგომარეობაში იმყოფებოდა. 1801 წლის 12 სექტემბერს იმპერატორმა ალექსანდრე I-მა გამოსცა მანიფესტი ქართლ-კახეთის სამეფოს გაუქმების შესახებ, რის შემდეგაც რუსეთის თვითმპყრობელობამ დაიწყო ქართველი ხალხის სოციალური და ეროვნული ჩაგვრა.

ბატონიშვილთა ხელმძღვანელობით 1825 წლიდან დაიწყო შეთქმულთა ორგანიზაციის გაფორმება. შეთქმულების მონაწილენი იყვნენ: გრიგოლ ორბელიანი, ალექსანდრე ჭავჭავაძე, ვახტანგ ორბელიანი, გიორგი ერისთავი, სოლომონ დოდაშვილი, დიმიტრი ყიფიანი, ზაალ ავთანდილაშვილი და სხვანი. მათი საპროგრამო მოთხოვნა იყო ქართველების გათავისუფლება რუსეთის თვითმპყრობელური რეჟიმისაგან. შეიარაღებული

გამოსვლა დანიშნული იყო 20 დეკემბერს, მაგრამ 9 დეკემბერს თბილისის სამოქალაქო გუბერნატორის ძმამ, შეთქმულების მონაწილე იასე ფალავანდიშვილმა, შეთქმულება გასცა.

ხელისუფლებამ „მამულის გამოსხნის შეთქმის“ მონაწილენი ჩამოაშორა საზოგადოებრივ მოძრაობას, გაასამართლა ისინი და ბევრი მათგანი გადაასახლა რუსეთის იმპერიის სხვადასხვა გუბერნიაში. გადასახლებულთა შორის იყვნენ: ალექსანდრე ორბელიანი, ალექსანდრე ქავჭავაძე, გიორგი ერისთავი, გრიგოლ ორბელიანი, დიმიტრი ყიფიანი, ვახტანგ ორბელიანი, სოლომონ რაზმაძე, ელიზბარ ერისთავი, სოლომონ დოდაშვილი და სხვანი.

ქართველი მოაზროვნე ფენის გადასახლებამ თბილისის ინტელექტუალური ცხოვრება ჩაკლა. ბარათაშვილის დროინდელ თბილისში არ არსებობდა ნამდვილი საზოგადოებრივი ცხოვრება. ამგვარ „უსარგებლო“ ცხოვრებას, რომელიც ნიკოლოზ ბარათაშვილის ბუნების, მისი ნიჭისა და მისწრაფებებისათვის შეუთავსებელი იყო, პოეტი აღწერს 1841 წლის 28 მაისით დათარიღებულ გრიგოლ ორბელიანისადმი მიძღვნილ წერილში: „თუ ქალაქის ამბავი გინდა, სწორე გითხრა, ბევრი ჭორიანობაა და ჭირიანობა; ორივე ერთია; მაგრამ ჭირი ტყუილია ამ ხელად და ჭორი კი მართალი, – დიდი დაძგერებაებია ქალაქისა; დიდი აყალ-მაყალი; დიდი ტირილი; დიდი ღამის თევები; დიდი წვეულებები ერთმანერთის ჯავრით“ [XIX-XX საუკუნეების... 2011 : 161].

ნიკოლოზ ბარათაშვილი თბილისის ცხოვრებით უკმაყოფილებას გამოხატავს 1841 წლის 18 ოქტომბერს კვლავ გრიგოლ ორბელიანისადმი მიწერილ ეპისტოლეში: „ტფილისი ისევ ის ქალაქია უსარგებლო გონებისა და გულისათვის. ერთი ნუგეში ის არის, რომ მშვენიერი დარებია?“ [XIX-XX საუკუნეების... 2011 : 163]. უფრო ადრე, 1838 წლის 6 აგვისტოს პოეტი თავის ახლო მეგობარს, მიხეილ თუმანიშვილს, ქალაქის უინტერესო ცხოვრებაზე დედოფლისწყაროში სწერს: „ნუ გამიჯავრდები დუმილი-

სათვის, ხოლო მტვრისაგან სულის შემხუთველ თბილისში სა-
ყურადღებო არაფერია“ [XIX-XX საუკუნეების... 2011 : 155].

1837 წელს გრიგოლ ორბელიანისადმი მიწერილ წერილში
ტატო ბიძას ატყობინებს, რომ ბარათი დიდი ხანია, დაწერილი
ჰქონდა, მაგრამ ფოსტას არ ანდო და კერძო პირის ხელით აგ-
ზავნის. ეს ფაქტი მეტყველებს მაშინდელი ხელისუფლების
რეპრესიებსა და ცენზურის გავლენაზე. წერილში ჩართულია
ნიკოლოზ ბარათაშვილის ლექსი, რომელშიც პოეტი პირდაპირ
მიუთითებს გრიგოლ ორბელიანის სამშობლოდან გადახვეწის
მიზეზს:

„ძიავ, ყაბახი, სამშობლო შენი,
წაგართო ავის ენისა გესლმან;
სატრფონი მისნი შემოგარენი
გარდახვეწილსა დაგიხშო ეტლმან!“

[XIX-XX საუკუნეების... 2011 : 132].

რუსული ცენზურისთვის ეს ლექსი, ბუნებრივია, მიუღებე-
ლი იქნებოდა. ამიტომაც ბარათაშვილი ყოველმხრივ ფრთხი-
ლობს, წერილი ხელში არავის ჩაუვარდეს.

1841 წლის 18 ოქტომბრის ბიძისადმი გაგზავნილ შემდეგ
წერილში ბარათაშვილი საკმაოდ დაწვრილებით მიმოიხილავს
მაშინდელი თბილისის შიდა პოლიტიკურ ცხოვრებას. წერილში
იგი ახსენებს ბრძოლებში სახელმთხოვეჭილ ქართველ გმირებს:
მოსე არღუთინსკი-დოლოგორუკოვს, იმავე მოსე არღუთაშვილ-
მხარგრძელს, რომელიც დაღესტნის ომების მონაწილე იყო.
ოფიცერ გიორგი საგინაშვილს, რომელიც დაღესტნის ომებში
მონაწილეობდა და პოეტის მამიდაშვილი გახლდათ და გურა-
მიშვილს, სამხედრო პირს, რომელიც საგურამოსა და ავჭალის
მებატონე იყო. პოეტი ხაზს უსვამს გრიგოლ ორბელიანის გან-
საკუთრებულ დიპლომატიურ შესაძლებლობასაც გურიის აჯან-
ყების ჩამშვიდებაში.

1842 წლის 2 მაისს ნიკოლოზ ბარათაშვილი ბიძას სწერს:
„ძლივს საქართველოს მოუვიდა რუსი, რომელსაც ეყურება

აქაურობისა. იმედია, პოზინი კეთილად წარმართავს ჩვენ გარემოებას“ [XIX-XX საუკუნეების... 2011 : 61]. მიხეილ პავლეს ძე პოზენი, რუსი სახელმწიფო მოღვაწე, მონაწილეობდა როგორც საგლეხო რეფორმის (1861 წ.), ასევე „სამხედრო კანონების კრებულის“ შედგენაში. 1842 წელს საქართველოში სხვადასხვა დაწესებულების სარევიზიოდ საგანგებო დავალებით მოვლინებულ მ. პოზენს შეუმოწმებია საქართველო-იმერეთის სისხლისა და სამოქალაქო სამართლის პალატაც, სადაც იმხანად მუშაობდა ნ. ბარათაშვილი და ძალიან მოსწონებია მისი მუშაობა. ბარათაშვილი ბიძასთან მიმოწერისას იმედს ამყარებს პოზინის საქართველოში მოღვაწეობაზე და კეთილგანწყობილია ამ რუსი მოხელის მიმართ.

ასეთი იყო, ზოგადად, ბარათაშვილის დროინდელი საზოგადოებრივ-კულტურული ატმოსფერო და მოწინავე ქართველი ინტელიგენციის მოღვაწეობის ის შემაფერხებელი მოვლენები, რომლებიც მოჰყვა 1832 წლის შეთქმულების დამარცხებას. სწორედ ამან მოიტანა ახალი ეტაპი ქართული ლიტერატურის ისტორიაში: მრავალი წლის განმავლობაში მუსულმანურ ქვეყნებთან ბრძოლამ, XIX საუკუნის დასაწყისში სახელმწიფოებრიობის დაკარგვამ და რუსეთის კოლონიად გადაქცევამ განაპირობა ქართულ ლიტერატურაში წარსულის იდეალიზაცია და რომანტიზმის აღმოცენება. ეროვნული ტრაგედიის შეგნება და ამით გამოწვეული სევდა ქართული რომანტიზმის ერთ-ერთი ძირითადი თვისება გახდა. ასეთ უიმედო ატმოსფეროში რომანტიკოსების იდეალი და ოცნება მტერთან გამარჯვება და თავისუფლების მოპოვება იყო.

ამრიგად, ნიკოლოზ ბარათაშვილის ეპისტოლური მემკვიდრეობა, მიუხედავად რაოდენობრივი სიმცირისა, პოეტის ცხოვრებისა და შემოქმედების შესახებ ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ინფორმაციის წყაროა. ლირიკულ შემოქმედებასთან ერთად მისი ეპისტოლური მემკვიდრეობის გათვალისწინება მკითხველს საშუალებას აძლევს, სრულფასოვნად აღიქვას პოეტის რომანტიკული ბუნება, მისი შინაგანი მე. შესაბამისად, ჩას-

წვდეს იმ რომანტიკული ტენდენციებით გამართულ პოეზიას, რომელიც მთლიანად ავტორის შინაგანი განცდების გამოხატულებაა. აქედან გამომდინარე, ნ. ბარათაშვილის წერილები ერთგვარი გასაღებია არა მარტო მწერლის შინაგანი სამყაროს, არამედ მისი შემოქმედების გაგებისათვის.

ნ. ბარათაშვილის ეპისტოლური ბარათები ყურადღებას იქცევს ისტორიული და კულტურული თვალსაზრისითაც. მათში დეტალურადაა აღწერილი საქართველოს მაშინდელი პოლიტიკური მდგომარეობა და ის შედეგები, რომლებიც ქვეყანას რუსულმა მმართველობამ მოუტანა. ამგვარ ცნობათა სიუხვით გამოირჩევა გრ. ორბელიანისადმი მიწერილი ბარათები. კულტურულ ცნობათა თვალსაზრისით, მნიშვნელოვანია ზაქარია ორბელიანისადმი მიწერილი ბარათები, ვინაიდან მათში ასახულია მე-19 საუკუნის საქართველოში შემორჩენილი ძველი ტრადიციები, კერძოდ, საქორწინო და რელიგიური ადათ-წესები.

წერილებში ვხედავთ საკუთარ უბედობასა და ცხოვრების ამაოებაზე დამწუხრებულ პიროვნებას. ეს ის საკითხებია, რომლებიც წარმოდგენილია ნიკოლოზ ბარათაშვილის რომანტიკულ შემოქმედებაში. გარდა ამისა, პოეტის პირადი მიმოწერა გვაძლევს ბარათაშვილის ხასიათის განსხვავებულ ჭრილში დანახვის საშუალებას. მკითხველის თვალწინ დგება ენამოსწრებული პიროვნება, რომელიც გულლიად ხუმრობს ახლობლებისა და მეგობრების შესახებ.

ლიტერატურა:

1. **XIX-XX საუკუნეების... (2011)**, XIX-XX საუკუნეების ქართველ მწერალთა ეპისტოლური მემკვიდრეობა, ტ. I, ალექსანდრე ჭავჭავაძე, სოლომონ დოდაშვილი, ნიკოლოზ ბარათაშვილი, გამომცემლობა „უნივერსალი“, თბილისი.
2. **ცერცვაძე, მ. (2015)**, ნიკოლოზ ბარათაშვილის პირადი წერილები, გამომცემლობა „არტანუჯი“, თბილისი.

Georgia is a country of great traditions. Throughout the history, the Georgian people have developed a peculiar style of life and relationship. The epistolary genre is very close to everyday life, so it naturally reflects the customs that are spread among the people.

Nikoloz Baratashvili's letters give us very interesting information about the old Georgian traditional wedding, hospitality and rituals of consecration of holy places.

On April 15 and May 10, 1844, Nicholas wrote to his uncle, Zakaria Orbeliani: "David Eristavi, the brother-in-law, asked for a hawk in Samachanklo. Zakaria, you know, these people believe in you a lot." (Epistolary Heritage of Georgian Writers of XIX-XX Centuries. Vol. I; 2011; 151). According to the old Georgian tradition, matchmaking was a kind of money and was not a small amount for the society of that time. It seems that this tradition is still remembered in 19th century Georgia, although it has a relatively symbolic character in the case of Kato and the bride's uncle is only asked to choir.

In the card sent after the wedding in August 1844, Nikoloz Baratashvili describes the news of Kato's wedding in detail to Zakaria Orbeliani. Baratashvili admired the shooting of so many guns, the crowd of people and their shouts. Such large-scale weddings were a natural event for Georgia at the time and emphasized the good material condition and hospitality of the family – (XIX-XX saukuneebis qartvel mweralta epistoluri memkvidreoba [Epistolary Heritage of Georgian Writers of XIX-XX Centuries] Vol. I; 2011; 158]).

At the time when Nikoloz Baratashvili had to work, Georgia was in a difficult political situation. The deportation of Georgian thinkers has ruined the intellectual life of Tbilisi. There was no real public life in Tbilisi during Baratashvili's time. Such a "useless" life is described by the poet in his letters to Grigol Orbeliani dated May 28, 1841 and October 18, 1841: "If you want the story of the city, tell me the truth, there is a lot of gossip and plague"; "Tbilisi is still a city useless for the mind and heart". Earlier, in a letter to Mikheil Tumanishvili on August 6, 1838, we read: "Do not be angry for the silence, and from

the dust - there is nothing in Tbilisi that is soul-stirring.” (Epistolary heritage of Georgian Writers of XIX-XX Centuries. Vol. I; 2011; 159).

In his letters, Baratashvili gives a very detailed overview of the internal political life of Tbilisi at that time. He mentions the Georgian heroes involved in the battles: Mose Argutinsky-Dolgorukov, Officer Giorgi Saginashvili and emphasizes Grigol Orbeliani’s special diplomatic opportunity in suppressing the Guria uprising. While corresponding with his uncle, Baratashvili hopes for Pozin’s work in Georgia and is kind to this Russian official.

Such was, in general, the socio-cultural atmosphere of Baratashvili’s time and the obstacles to the activities of the advanced Georgian intelligentsia that followed the defeat of the 1832 conspiracy. It can be boldly said that Nikoloz Baratashvili’s personal cards are an important fact of the political and public life of Georgia in the first quarter of the 19th century, an important document of the epoch.